

LAKIALOITE 64/2012 vp

Laki eduskuntaryhmistä ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Aloitteessa ehdotetaan säädettäväksi uusi laki eduskuntaryhmistä. Aloitteen päätarkoituksena on selkeyttää eduskuntaryhmien oikeudellista asemaa. Lakiehdotuksen mukaan eduskuntaryhmät rekisteröitäisiin eduskunnan keskuskanslian pitämään rekisteriin. Rekisteröinnin myötä eduskuntaryhmästä tulisi oikeushenkilö, joka voisi saada nimiinsä oikeuksia ja tehdä sitoumuksia sekä olla asianosaisena tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa. Laissa säädettäisiin myös, että jokainen kansanedustaja kuuluu johonkin ryhmään ja että jokaisella ryhmällä on laissa määritellyt seikat sisältävät säännöt.

Laissa säädettäisiin myös eduskuntaryhmän eduskunnalta saamasta tuesta, sen käytöstä ja

valvonnasta. Samalla kumottaisiin voimassa oleva laki eduskuntaryhmien tuesta. Lisäksi muutettaisiin viranomaistoiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:ää. Muutoksen mukaan eduskunnan kanslialle annetut eduskuntaryhmän tilinpäätöksen tuloslaskelma- ja tase-eritelty olisivat salassa pidettäviä asiakirjoja.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2013. Eduskuntaryhmiä koskevan lakiehdotuksen mukainen perusilmoitus eduskuntaryhmärekisteriin olisi kuitenkin ennen lain voimaantuloa perustettujen eduskuntaryhmien osalta tehtävä viimeistään 1 päivänä maaliskuuta 2013.

PERUSTELUT

Yleisperustelut

Eduskuntaryhmiä koskeva sääntely on nykyisellään varsin niukkaa. Perustuslaissa eduskuntaryhmät mainitaan 26 §:ssä, jonka mukaan enenaikeisten eduskuntavaalien määrääminen edellyttää eduskunnan koolla olemista ja eduskuntaryhmien kuulemista. Niin ikään valtioneuvoston muodostamista sääntelevässä perustuslain 61 §:ssä eduskuntaryhmien edellytetään en-

nen pääministerin valintaa neuvottelevan hallitusohjelmasta ja valtioneuvoston kokoonpanosta.

Eduskunnan työjärjestyksessä eduskuntaryhmät mainitaan 6 §:n 1 momentin 12 kohdassa, jonka mukaan puhemiesneuvoston tulee tehdä ehdotuksia eduskuntaryhmien keskinäisestä istumajärjestyksestä täysistuntosalissa. Lisäksi työjärjestyksen 43 a §:n mukaan eduskuntaryh-

mällä, joka ei ole edustettuna valiokunnassa tai sen jaostossa, on oikeus saada jäljennös vielä keskeneräisen asian asiakirjoista, jos ne eivät ole salaisia. Eduskuntaryhmien olemassaolo voidaan päätellä myös työjärjestyksen 51 §:stä, jossa säännellään täysistunnossa käytettäviä ryhmäpuheenvuoroja.

Voimassa olevaa eduskuntaryhmiä koskevaa sääntelyä voidaan luonnehtia varsin hajanaiseksi ja eräällä tavalla pistemäiseksi. Kuitenkin eduskuntatyö tosiasiaassa olennaisilta osin rakentuu juuri eduskuntaryhmien olemassaololle ja kansanedustajien toiminnalle omissa ryhmisään. Siksi jo periaatteellisista syistä on tarpeen saattaa voimaan eduskuntaryhmiä koskeva perussääntely. Tällainen sääntely on tarpeen myös käytännön syistä, koska nykyisellään eduskuntaryhmien oikeudellinen luonne on hyvin epäselvä. Ne eivät ole oikeudellisesti osa mitään puoluetta. Tällainen oikeudellisen aseman epäselvyys on hankalaa erityisesti niiden kolmansien osapuolten kannalta, jotka haluavat ryhtyä oikeussuhteisiin eduskuntaryhmän kanssa esimerkiksi tavarantoimittajina tai palkattuina työntekijöinä.

Nyt ehdotettavan lain on tarkoitus muodostaa eduskuntaryhmien oikeudellisen aseman perusta. Lakiin ehdotetaan otettavaksi vain ryhmien aseman järjestämisen kannalta välttämättömät vähimmäissäännökset. Laki muodostuisi kolmesta eri osa-alueesta. Ensinnäkin se sisältäisi eduskuntaryhmän määritelmän ja esimerkiksi ryhmän sääntöjen vähimmäissisällön. Toiseksi siinä säädettäisiin eduskuntaryhmän rekisteröinnistä ja kolmanneksi eduskunnan ryhmälle myöntämästä tuesta, sen käytöstä ja valvonnasta. Laki olisi luonteeltaan erityislaki esimerkiksi suhteessa puoluelakiin (10/1969). Eduskuntaryhmällä olisi esimerkiksi oma taloutensa. Julkisuuslakia sovellettaisiin eduskuntaryhmien toiminnan erityisluonteen vuoksi niiden asiakirjoihin vain siltä osin kuin siitä nyt ehdotettavassa laissa erikseen säädettäisiin.

Lailla ei puututtaisi siihen, mikä eduskuntaryhmän ja puolueen suhde on tai miten valitaan edustajia valtioneuvoston jäseniksi. Ehdotettavan sääntelyn keskeiseksi lähtökohdaksi voi-

daankin luonnehtia pyrkimystä jättää mahdollisimman paljon ryhmän toiminnan järjestämistä ryhmän oman autonomian varaan.

Laissa säännelty eduskuntaryhmän eduskunnalta saama tuki olisi erillistä tukea verrattuna puoluelain 9 §:ssä säänneltyyn valtionavustukseen eli ns. puoluetukeen. Koska ehdotuksen mukaan eduskuntaryhmästä tulisi erillinen oikeushenkilö, se voisi olla puoluelain muuttamisesta annetun lain (683/2010) 8 a §:n 1 momentissa tarkoitettu puolueen lähiyhteisö. Harkintavalta olisi tässä asiassa jatkossakin puolueilla. Mainitun lain 8 a §:n 1 momentissa säädetyllä tavalla puolue ilmoittaisi asianomaisen yhteisön sen suostumuksella Valtiontalouden tarkastusvirastolle lähiyhteisöksi.

Koska vaalirahoitusta sääntelee erillinen, vastikään uudistettu laki, ei vaalirahoitusta koskevaan sääntelyyn tässä yhteydessä esitetä muutoksia.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. Laki eduskuntaryhmistä

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. Lain soveltamisala. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi eduskuntaryhmistä ja niiden rekisteröinnistä samoin kuin ryhmän valtion talousarviosta saamasta tuesta.

Eduskuntaryhmä ei ole julkisoikeudellinen oikeushenkilö, eivätkä sen johtoon ja henkilöstöön kuuluvat ole virkamiesasemassa, eikä eduskuntaryhmän toimintaan sovelleta yleistä hallintolainsäädäntöä. Ryhmän johdon ja jäsenten tehtäviin ja vastuuseen sovelletaan vain tätä lakia ja vahingonkorvaus- ja rikoslainsäädännön yleisiä säännöksiä eikä virkamieslainsäädäntöä. Eduskuntaryhmän toimihenkilöiden ja muiden eduskuntaryhmän palveluksessa olevien toimi- ja työsuhteisiin sovelletaan tällaisia oikeussuhteita koskevaa yleistä lainsäädäntöä. Eduskuntaryhmän päätöksentekoon ja toimintaan ei sovelleta hallintolainsäädäntöä, joten esimerkiksi ryhmän päätöstä jäsenen erottamisesta ei voi moittia hallintolainsäädännön perusteella. La-

kiin ei ehdoteta säännöstä eduskuntaryhmän tai sen toimielimen päätösten moittimisesta. Kansioikeus ei ole tarpeen myöskään ryhmän jäsenen oikeusturvan kannalta, koska ryhmän toimintaan tyytymätön jäsen voi milloin vain erota ryhmästä ja perustaa uuden ryhmän tai liittyä toiseen olemassa olevaan ryhmään sillä seurauksella, että häneen kohdistettavissa olevat entisen ryhmän julkisista varoista saamat tuet ja oikeus tukeen siirtyvät hänen mukanaan. Toisaalta ryhmän jäsenenä voi olla yleisten siviilioikeudellisten säännösten perusteella oikeus moittia häntä henkilökohtaisesti velvoittavaa ryhmän enemmistöpäätöstä, joka koskee ryhmän jäseniltä perittäviä maksuja.

Lakiehdotuksen kannalta toisen keskeisen kokonaisuuden muodostavat eduskuntaryhmän rekisteröintiin ja rekisteristä poistamiseen liittyvät säännökset 7 ja 8 §:ssä. Kolmas säännöksessä erikseen mainittava sääntelykohde on eduskuntaryhmän taloudenhoito siltä osin kuin kyse on ryhmän eduskunnalta saaman tuen käytöstä ja valvonnasta. Tältä osin lakiehdotus vastaa sisälöltään eduskuntaryhmien tuesta annettua lakia (1091/2010). Muutoin lakiehdotuksella ei puututa ryhmän taloudenpitoon, vaan se jää ryhmän sisäisen sääntelyn varaan.

Eduskuntaryhmä vastaa sopimuksiin, sitoumuksiin ja muihin velvoitteisiin perustuvista vastuistaan yksityisiä oikeushenkilöitä koskevien yleisten säännösten perusteella. Eduskuntaryhmän valtion talousarvion perusteella saaman tuen käyttämiseen, valvontaan ja palauttamiseen sovelletaan tämän lain erityissäännöksiä.

2 §. Eduskuntaryhmän tehtävät. Pykälässä kuvataan lyhyesti eduskuntaryhmän tehtävät. Säännöksen mukaan eduskuntaryhmän tarkoitus on huolehtia perustuslaissa säädetyistä tehtävistä ja eduskuntaryhmän säännöissään hyväksymistä tehtävistä. Lakiehdotus edellyttää, että eduskuntaryhmät hyväksyvät itselleen säännöt.

Perustuslaissa eduskuntaryhmät mainitaan 26 §:ssä, jonka mukaan ennen aikaisten eduskuntavaalien määrääminen edellyttää eduskunnan koolla olemista ja eduskuntaryhmien kuulemistä. Niin ikään valtioneuvoston muodostamista

sääntelevässä perustuslain 61 §:ssä eduskuntaryhmien edellytetään ennen pääministerin valintaa neuvottelevan hallitusohjelmasta ja valtioneuvoston kokoonpanosta. Perustuslain säännösten tarkoituksena voi sanoa olevan, että kansanedustajat ovat järjestäytyneet eduskuntaryhmiksi.

Käytännössä eduskuntaryhmät muun muassa määrittelevät kantansa sekä kulloinkin eduskunnan käsiteltävänä oleviin valtiopäiväasioihin että yhteiskunnallisessa keskustelussa esillä oleviin kysymyksiin laajemminkin. Ryhmät myös tiedottavat toiminnastaan aktiivisesti. Ryhmä voi esimerkiksi tiedottaa ja pitää yhteyttä eri tahoihin ja järjestää kokouksia. Ryhmä voi myös osallistua kansalliseen toimintaan eri puolilla Suomea sekä kansainväliseen toimintaan. Ryhmällä voi olla tutkimus- ja kehitystoimintaa. Tällaiseen toimintaan voidaan käyttää 10 §:ssä tarkoitettua, eduskunnan myöntämää tukea. Ryhmän tarkoituksensa toteuttamiseksi tekemiä toimia ei ole syytä rajata lailla, koska toimintatavat jätetään kunkin ryhmän oman autonomian varaan.

Ryhmä voi esimerkiksi palkata henkilökuntaa, ostaa tarvitsemaansa irtaimistoa, hankkia tilauspalveluja, ottaa lainaa sekä tehdä muita ryhmän tarkoitusta tukevia oikeustoimia. Ryhmä voi järjestää omaan toimintaansa liittyviä tilaisuuksia ja yleisötilaisuuksia eduskunnan tiloissa ja muualla. Eduskunnan tilojen käyttämisessä on luonnollisesti noudatettava eduskunnan toimielinten asiasta erikseen antamia määräyksiä. Eduskunnan istuntokausien aikana ryhmät järjestävät vakiintuneesti viikoittain ryhmäkokouksen. Ryhmä voi lisäksi pitää erikseen erityisen työvaliokunnan kokouksia. Tarvittaessa järjestetään tietyn valiokunnan jäsenenä olevien ryhmään kuuluvien edustajien kesken ns. valiokuntaryhmän kokouksia. Käytännössä vakiintuneeksi toimintatavaksi on muodostunut myös ryhmien ns. kesäkokouksien järjestäminen kesään sijoittuvan istuntotauon loppupuolella.

3 §. Eduskuntaryhmän oikeushenkilöys. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi eduskuntaryhmän oikeushenkilöllisyydestä ja siihen

perustuvista oikeudellisista toimintamahdollisuuksista. Eduskuntaryhmää voidaan yleisesti luonnehtia niin, että se on eduskunnan keskustansliassa pidettävään eduskuntaryhmärekisteriin merkitty eduskunnan varsinaiseen hallinto-organisaatioon kuulumaton kansanedustajien yhteenliittymä. Tämä luonnehdinta ei sulje pois sitä, että yksikin kansanedustaja voi muodostaa eduskuntaryhmän.

Eduskuntaryhmästä tulee oikeushenkilö, kun se on merkitty eduskunnan keskustansliassa pidettävään eduskuntaryhmärekisteriin, koska rekisteröintiajankohta on yksiselitteisesti todettavissa. Ennen rekisteröintiä tehdyistä oikeustoimista vastuu määräytyy samojen periaatteiden mukaan kuin rekisteröimättömässä yhdistyksessä. Edelleen momentissa ehdotetaan selvyden vuoksi säädettäväksi siitä, että eduskuntaryhmän jäsenet eivät ole henkilökohtaisessa vastuussa ryhmän velvoitteista.

Ryhmän toimihenkilöiden ja ryhmän palveluksessa olevien muiden työntekijöiden vastuuseen sovelletaan työntekijän vastuuta koskevia vahingonkorvauslain ja työsopimuslain säännöksiä. Käytännössä useimpien eduskuntaryhmien päivittäistä hallintoa johtaa tehtävään palkattu, tavallisesti pääsihteerin nimikkeellä toimiva henkilö. Tällaisen henkilön toiminnan järjestäminen samoin kuin esimerkiksi hänen nimikkeensä ehdotetaan jätettäväksi yleisen työlaainsäädännön sekä ryhmän omien päätösten ja sääntöjen varaan.

Ryhmän jäsenillä ei ole oikeutta ryhmän hankkimisiin tai saamiin varoihin. Tällaiset varat kuuluvat ryhmälle, joka päättää niiden käytöstä sääntöjensä ja ryhmän vastaanottamia varoja mahdollisesti koskevien ehtojen mukaisesti. Ryhmän saamista varoilla ei tässä momentissa viitata toimistokalusteisiin ja -laitteisiin ja muuhun omaisuuteen, jonka ryhmä ehdotettavan 11 §:n nojalla saa eduskunnalta käyttöönsä toimintaansa varten. Tällaisen omaisuuden omistusoikeus säilyy eduskunnalla.

Pykälän 2 momentin mukaan eduskuntaryhmä saa harjoittaa sellaista elinkeino- ja ansiotoimintaa, josta on määrätty sen säännöissä ja joka välittömästi liittyy sen tarkoituksen toteuttami-

seen ja jota ei voida pitää taloudellisesti merkittävänä. Säännöksen tarkoituksena on estää se, että ryhmän harjoittama elinkeino- ja ansiotoiminta voisi olennaisesti vaikuttaa ryhmän yhteisten poliittisten päämäärien muodostumiseen.

Lainkohdan nimenomainen tarkoitus on rajata eduskuntaryhmien mahdollisen elinkeino- ja ansiotoiminnan laatua ja laajuutta. Eduskuntaryhmällä ei säännöksen mukaan voisi olla oikeutta harjoittaa minkälaista elinkeino- ja ansiotoimintaa tahansa. Rajoitus voi olla käytännössä tärkeä myös eduskuntaryhmän mahdollisten velkojen suojan suhteen.

Säännös muistuttaa kirjoitusasultaan voimassa olevan yhdistyslain (503/1989) 5 §:ää mutta on tätä rajoittavampi siinä suhteessa, että tässä edellytetään kummankin edellytyksen täyttymistä. Elinkeinotoiminnan on oltava taloudelliselta merkitykseltään varsin vähäistä ja siitä on määrättävä säännöissä. Elinkeinotoiminnan on myös muutoin välittömästi liittyttävä ryhmän tarkoituksen toteuttamiseen. Elinkeino- ja ansiotoiminnan verotukseen sovelletaan yleistä verolainsäädäntöä, kuten säännöksiä yleishyödyllisten yhteisöjen verotuksesta.

Momentissa tarkoitettu elinkeinotoiminta voisi olla esimerkiksi pienimuotoista kustannus- ja julkaisutoimintaa. Kyseeseen voisi tulla myös erilaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin keskittyvä maksullinen koulutustoiminta.

Tässä laissa tarkoitettun, valtion talousarvioon otetun määrärahan rajoissa maksettavan avustuksen käyttöä koskevat erilliset säännöt. Eduskuntaryhmän ei tulisi käyttää näitä avustuksia elinkeino- ja ansiotoimintaan.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi organisaatiolaeissa tavanomainen säännös siitä, miten haaste tai muu tiedonanto on toimitettava ryhmälle. Tällaisissa tilanteissa on luontevaa, että ryhmää edustaa sen puheenjohtaja tai muu henkilö, jolla on yksin tai yhdessä toisen kanssa oikeus edustaa ryhmää. Ryhmän nimen kirjoittajan puolestaan tulisi ilmetä ryhmän säännöistä. Tällainen oikeus saattaa olla tarkoituksenmukaista antaa myös ryhmän palveluksessa olevalle johtavalle toimihenkilölle. Lisäksi momentin alkuun ehdotetaan otettavaksi kotipaikkasään-

nös. Nimenkirjoittajaa koskeva säännös ehdotetaan otettavaksi ryhmän sääntöjen vähimmäissisältöä koskevaan 4 §:ään.

Eduskuntaryhmän on toiminnassaan luonnollisesti noudatettava perustuslakia, tätä lakia, eduskunnan työjärjestystä sekä niitä muita lakeja ja eduskunnan omien hallintoelinten antamia määräyksiä ja ohjeita, joissa on eduskuntaryhmien toimintaa koskevaa sääntelyä ja määräyksiä, minkä vuoksi tästä ei ehdoteta lakiin erillistä säännöstä.

4 §. Säännöt. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi eduskuntaryhmien sääntöjen vähimmäissisältöä koskeva luettelo. Ryhmän säännöissä voisi momentissa lueteltujen seikkojen lisäksi olla määräyksiä muistakin ryhmän tarpeelliseksi katsomista asioista.

Eduskuntaryhmä määrää säännöissään itse, missä menettelyssä niitä muutetaan. Sääntöjen muutos tulisi 7 §:n 2 momentin johdosta voimaan, kun se on merkitty eduskunnan kansliassa pidettävään eduskuntaryhmärekisteriin.

5 §. Eduskuntaryhmän nimi. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi eduskuntaryhmän nimestä sekä nimelle asetettavista vaatimuksista. Käytännössä ryhmien nimet vaihtelevat niin, että joissakin tapauksissa ryhmän nimeen sisältyy sen puolueen nimi, jonka ehdokaslistalta enemmistö ryhmään kuuluvista kansanedustajista on valittu, kun taas joissakin tapauksissa ryhmän nimi on muodostettu vapaammin. Ehdotetulla sääntelyllä ei muutettaisi tätä käytäntöä, vaan ryhmän itsensä päätettäväksi jäisi, millaisella nimellä se haluaa rekisteröityä eduskuntaryhmistä pidettävään rekisteriin.

Pykälään ehdotetaan kuitenkin otettavaksi neljä nimenvaihtoa rajoittavaa säännöstä. Ensimmäkään ryhmän nimi ei saisi olla sekoitettavissa toisen rekisteröidyn puolueen nimeen. Tätä rajoitusta olisi tulkittava suhteellisen tiukasti, jotta valitsijoille ei syntyisi virheellistä mielikuvaa siitä, millaisen poliittisen ryhmän toiminnasta kulloinkin on kysymys. Toiseksi eduskuntaryhmän nimi ei saisi myöskään olla sekoitetta-

vissa toisen eduskuntaryhmän nimeen. Tämä on tärkeää esimerkiksi niiden kolmansien henkilöiden kannalta, jotka ryhtyvät oikeustoimiin ryhmän kanssa. Kolmanneksi eduskuntaryhmän nimi ei saisi olla sekoitettavissa myöskään rekisteröidyn yhdistyksen nimeen. Tälle rajoitukselle voidaan esittää samat perusteet kuin edellä. Neljänneksi ryhmän nimi ei saisi myöskään olla vastoin lakia. Tällainen tilanne saattaisi syntyä esimerkiksi silloin, jos jokin ryhmä pyrkisi rekisteröitymään jonkin rikoksen tunnusmerkistön täyttävällä nimellä.

Eduskuntaryhmän rekisteröitävässä nimessä on lisäksi oltava sana "eduskuntaryhmä" tai sen vastine toisella kansalliskielellä. Tarkoitus on, että virallista nimeä käytetään esimerkiksi ryhmän puolesta tehtävissä sopimuksissa ja muissa oikeustoimissa. Sen sijaan ryhmän tiedotuksessa ja vastaavissa yhteyksissä ryhmän nimen voi esittää ilman sanaa "eduskuntaryhmä", jos sekaannuksen vaaraa ei ole.

6 §. Eduskuntaryhmän jäsenyys. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, millä perusteilla kansanedustajan jäsenyys tietyssä eduskuntaryhmässä määräytyy. Lähtökohtana olisi se, että eduskuntaryhmän muodostavat saman rekisteröidyn puolueen tai valitsijayhdistyksen ehdokaslistalta viimeksi toimitetuissa eduskuntavaaleissa muista vaalipiireistä kuin Ahvenanmaan vaalipiiristä valitut puolueen jäsenet ja sitoutumattomat henkilöt. Tämän lähtökohdan voidaan katsoa vastaavan myös äänestäjän odotuksia hänen valitessaan ehdokasta. Säännöksessä otetaan kuitenkin huomioon, että ryhmä voi hyväksyä jäsenekseen myös muita henkilöitä. Käytännössä on esiintynyt esimerkiksi tilanne, jossa henkilö valittiin kansanedustajaksi valitsijayhdistyksen listalta. Eduskunnan aloitettua toimintansa hän kuitenkin liittyi siihen eduskuntaryhmään, johon hän oli jo ennen vaaleja kuulunut. Säännös mahdollistaa myös sen, että kansanedustaja siirtyy kesken vaalikauden ryhmästä toiseen. Ahvenanmaan maakunnan vaalipiiristä valittu henkilö ei muodostaisi automaattisesti vaalien jälkeen omaa eduskuntaryhmää. Ahvenanmaan vaalipiiristä valittu henkilö voisi jat-

kossakin kuulua nykykäytännön mukaisesti siihen eduskuntaryhmään johon hänet hyväksytään jäseneksi. Halutessaan hän voisi luonnollisesti perustaa myös oman eduskuntaryhmän.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan perustustsain tarkoitusta vastaavasti säädettäväksi, että kukin edustaja kuuluu johonkin eduskuntaryhmään. Säännös merkitsisi samalla sitä, että eduskunnassa ei voi olla ns. villedjä edustajia. On syytä korostaa, että säännöksellä ei millään tavoin rajoiteta eduskuntaryhmän mahdollisuuksia säännöissään määrätä niistä edellytyksistä, joilla ryhmään kuuluva edustaja kuripitotoimena joko määrääjaksi tai kokonaan erotetaan ryhmästä. Jos edustaja tulee erotetuksi määrääjäksi, häntä ei kuitenkaan poistettaisi rekisteristä määrääikaisen erottamisen ajaksi kyseisen ryhmän jäsentiedoista. Rekisteriteknisessä mielessä ja taloudellisen tuen jakamisen kannalta edustaja kuuluisi siten edelleen ryhmään.

Selvyyden vuoksi momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös myös siitä, että edustajalla on mahdollisuus kesken vaalikauden erota eduskuntaryhmästä ilmoittamalla siitä kirjallisesti eduskuntaryhmälle ja siirtyä ryhmästä toiseen tai uuteen ryhmään. Tällaisia ns. loikkauksia on tapahtunut käytännössä aika ajoin. Säännös ei kuitenkaan tarkoita sitä, että edustajalla olisi ehdotettavaan lakiin perustuva oikeus päästä tietyn ryhmän jäseneksi, vaan jäseneksi hyväksymisestä päättää 1 momentin perusteella vastaanottava ryhmä sääntöjensä mukaisesti. Kansanedustaja voi vanhasta ryhmästä erottuaan myös perustaa uuden ryhmän. Vaikka ryhmästä siirtyisi toiseen ryhmään enemmistö sen jäsenistä, nämä eivät saa siirtymisensä perusteella oikeutta käyttää vanhan ryhmänsä nimeä. Tästä seikasta ei kuitenkaan ehdoteta lakiin erillistä säännöstä, koska sitä voidaan pitää itsestään selvänä. Säännöksellä ei ole vaikutusta puoluelain (10/1969) 9 §:ssä tarkoitetun valtionavustuksen määräytymiseen.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi ensinnäkin siitä, että ryhmä voi määrätä jäsenensä suorittamaan maksuja ryhmälle. Koska maksuvelvollisuus on yksilön oikeusaseman kannalta merkittävä seikka, sen määräämisen

mahdollisuudesta on tarpeen ottaa perussäännös lakiin. Tarkoitus on, että ryhmän säännöissä määrättäisiin tarkemmin maksujen perimisestä ja niiden suuruuden määräytymisestä.

Niin ikään ryhmän jäsenen oikeusaseman kannalta on tärkeää, että laissa on selkeät säännökset niistä kurinpitotyyppisistä toimista, joita ryhmä voi päätöksellään kohdistaa ryhmänsä jäseniin. Tästä säädettäisiin ehdotetussa 4 momentissa. Momentissa mainittaisiin kyseeseen tulevat toimenpiteet taikka muut vastaavat toimet. Kurinpitotoimena ei tule kysymykseen ryhmälle suoritettava maksu. Kunkin ryhmän sisäisen autonomian varaan, käytännössä siis säännöissä määrättäväksi, jäisi se, missä määrin, millaisissa tapauksissa ja millaisten menettelyjen mukaisesti tällaisia seuraamuksia voidaan käyttää.

7 §. Eduskuntaryhmän rekisteröinti. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi eduskuntaryhmän rekisteröimisestä ensimmäistä kertaa. Tällöin ryhmän täytyy antaa eduskunnan keskuskansliaan perusilmoitus, johon merkitään jäljempänä säädettävät tiedot. Ilmoitusta varten on tarkoitus laatia erillinen lomake. Ilmoitus olisi tehtävä viivytyksettä, koska eduskunnan kansliassa on mahdollisimman pian varsinkin uuden ryhmän perustamisen jälkeen oltava ajantasaiset tiedot ryhmästä ja sen johtohenkilöistä. Tämä on tärkeää myös suhteessa kolmansiin. Nopeaan järjestäytymiseen ohjaa myös eduskunnan työjärjestyksen 17 §:n 1 momentti, jonka mukaan eduskunta asettaa pysyvät valiokunnat viipymättä kokoonnuttuaan vaalikauden ensimmäisille valtiopäiville. Käytännössä tämä edellyttää ryhmien järjestäytymistä tätä ennen.

Säännöksessä ei mainittaisi mitään ehdotonta määräaika. Tämä johtuu siitä, että käytännössä tilanteet voivat vaihdella suuresti. Jos esimerkiksi kesken vaalikauden muodostuu kokonaan uusi ryhmä, vie muun muassa sääntöjen kirjoittaminen aikaa, jonka pituutta on vaikea ennakoida. Ryhmän nopeaan rekisteröintiin kannustaa kuitenkin käytännössä se, että rekisteröinnistä riippuu ryhmän oikeushenkilöllisyys ja avustuksen saaminen eduskunnalta.

Jokaisen ryhmän olisi rekisteröinnin yhteydessä asianmukaista hakea itselleen Y-tunnus. Jos ryhmä välillä poistettaisiin eduskuntaryhmärekisteristä, sen tulisi uudelleen kansanedustajia saatuaan hakea uusi, vanhasta tunnuksista erillinen Y-tunnus, koska oikeudellisesti se olisi tällöin vanhasta oikeushenkilöstä erillinen, uusi oikeushenkilö. Y-tunnus olisi vapaaehtoinen rekisteröitävä tieto.

Ilmoituksen tekemisestä vastaisi eduskuntaryhmän puheenjohtaja. Vastata-verbi on valittu käytettäväksi sen osoittamiseksi, että eduskunnan keskuskanslia voi kääntyä puheenjohtajan puoleen, jos ilmoituksen tekeminen laiminlyödään. Konkreettisesti ilmoituksen voi luonnollisesti tehdä esimerkiksi eduskuntaryhmän pääsihteeri, koska kyse ei ole valtiopäivätoimesta, joka edellyttäisi kansanedustajan asemaa.

Momenttiin ehdotetaan otettavaksi myös säännös ns. jatkuvuusperiaatteesta. Tällä tarkoitetaan sitä, että perusilmoitusta ei tarvitse tehdä uudelleen, jos jo perusilmoituksen tehneen puolueen ehdokaslistalta valitaan uusissa kansanedustajien vaaleissa edelleen ainakin yksi edustaja. Tällöin riittää muutosilmoituksen tekeminen. Valitsijayhdistyksen ehdokaslistalta valittujen ehdokaiden tulisi kuitenkin aina tehdä uusi perusilmoitus, koska tässä tapauksessa taustayhteisön identiteetti ei säily samalla tavoin kuin rekisteröityjen puolueiden kohdalla. Tällaisen eron tekemistä puolueen ja valitsijayhdistyksen ehdokaslistoilta valittujen edustajien muodostamien ryhmien välillä ei myöskään voida pitää kohtuuttomana, koska ilmoitusvelvollisuus on tarkoitus pitää mahdollisimman kevyenä.

Ehdotetussa 2 momentissa säädettäisiin muutosilmoituksen tekemisestä. Tällainen tulee tehdä esimerkiksi silloin, jos eduskuntaryhmän johdossa tapahtuu henkilövaihdoksia. Muutosilmoituksen tekemiselle ehdotetaan asetettavaksi kahden viikon määräaika muutoksesta. Määräajan säätämistä verrattuna perusilmoituksen tekemiseen puoltaa se, että muutosilmoituksella ei ole vaikutusta ryhmän oikeushenkilöllisyyteen.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin eduskuntaryhmän poistamisesta rekisteristä. Tämä teh-

täisiin eduskunnan keskuskansliassa, jos rekisteriin merkittyyn ryhmään ei kuulu enää yhtään jäsentä. Tavallisimmin tällainen tilanne voi syntyä toimitettujen eduskuntavaalien jälkeen. Mahdollista on kuitenkin myös, että ryhmä hajoaa kokonaisuudessaan niin, että kaikki sen edustajat siirtyvät toisiin tai toiseen ryhmään taikka muodostavat esimerkiksi kaksi kokonaan uutta ryhmää. Niin ikään on mahdollista, että ryhmän ainoa edustaja saa vapautuksen edustajantoimesta taikka kuolee vaalikauden aikana ja hänen tilalleen eduskuntaan tulee toisen puolueen edustaja. Pykälä kattaisi kaikki edellä mainitut tilanteet. Rekisteristä poistamisesta seuraa, että tähän lakiin perustuva oikeushenkilöys päättyy. Rekisteristä poistetun ryhmän puolesta toimimiseen voivat tulla sovellettavaksi yleiset rekisteröimättömiä yhtymiä koskevat periaatteet. Rekisteripoiston jälkeenkin ryhmän edustajat voivat maksaa ryhmän velan ja ryhtyä toimiin, jotka ovat tarpeen ryhmän omaisuuden säilyttämiseksi. Rekisteripoisto vaikuttaa eduskuntaryhmän tekemisiin työ-, vuokra- ja muihin sopimuksiin vastaavasti kuin rekisteröidyn yhdistyksen, yhtiön tai muun yksityisen yhteisön poistaminen sitä koskevasta yhteisörekisteristä.

Ehdotuksen mukaan rekisteristä poistamisen jälkeen eduskuntaryhmän velat pitäisi maksaa ennen kuin varoja voidaan käyttää sääntöjen mukaisesti.

Ehdotuksen mukaan eduskunnan pääsihteeri voisi määrätä yhden tai useamman selvityshenkilön, jonka pitäisi antaa lopputilitys toiminnastaan eduskunnan keskuskansliaan. Selvityshenkilöiden toimintaan, vastuuseen ja lopputilitykseen sovellettaisiin käytännössä periaatteita, jotka vastaavat rekisteröidyn yhdistyksen purkamista koskevia yhdistyslain säännöksiä. Selvityshenkilö voisi siten esimerkiksi hakea rekisteristä poistetun ryhmän asettamista konkurssiin.

8 §. Rekisteröitävät tiedot. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi luettelo niistä tiedoista, jotka ryhmästä ainakin on ilmoitettava eduskuntaryhmärekisteriin. Eduskuntaryhmän nimen lisäksi rekisteröidään ryhmän säännöt. Lisäksi rekisteröidään puheenjohtaja, mahdolliset

varapuheenjohtajat, tilintarkastaja taikka tilintarkastajat sekä ne henkilöt, joilla on oikeus kirjoittaa ryhmän nimi. Mainittujen henkilöiden lukumäärästä määrätään kunkin eduskuntaryhmän säännöissä. Kyse on siten ilmoituksen vähimmäissisällöstä. Näin ollen ryhmä voisi halutesaan ilmoittaa itsestään tietoja laajemminkin.

Pykälän 2 momentti sisältää perussäännöksen eduskuntaryhmärekisterin julkisuudesta. Rekisteri siihen kuuluvine asiakirjoinen olisi julkinen. Menettelyn ja tietojen luovuttamistavan osalta momentissa viitattaisiin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin. Käytännössä sovellettavaksi tulisivat lähinnä mainitun lain 13—16 §. Rekisteri olisi yleisön saatavilla myös tietoverkossa eduskunnan verkkosivuilla.

Pykälän 3 momentti sisältää perussäännöksen henkilötietojen käsittelystä. Henkilötietojen keräämisestä ja tallettamisesta sekä rekisteriin tallennettujen tietojen käyttämisestä ja luovuttamisesta viitattaisiin henkilötietolakiin (523/1999).

9 §. Ilmoitusten käsittely. Käsittelyn on tarkoitus tapahtua sähköisiä tietojärjestelmiä käyttäen. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi rekisteröinnin tarkistamisen edellytyksistä. Eduskunnan keskuskanslia tarkastaisi perusilmoituksesta, onko rekisteröinnille estettä. Ilmoituksesta tarkistettaisiin lähinnä, että perusilmoitus on täytetty oikein ja ilmoitukseen liitetyissä säännöissä on mainittu 4 §:ssä säädetyt asiat. Lisäksi eduskuntaryhmän nimen olisi täytettävä 5 §:n mukaiset edellytykset. Perusilmoituksen hyväksymisestä päättäisi eduskunnan pääsihteeri.

Pykälän 2 momentti sisältää säännöksen ilmoituksen täydentämismenettelystä. Jos rekisteröimiselle havaittaisiin este, ilmoituksen tekijälle olisi varattava tilaisuus määräajassa täydentää tai oikaista perusilmoitusta.

Pykälän 3 momenttiin otettaisiin säännös siitä, että muutosilmoituksen käsittelystä on soveltuvin osin voimassa, mitä perusilmoituksen tarkastamisesta ja sen merkitsemisestä rekisteriin säädetään.

2 luku. Eduskuntaryhmän eduskunnalta saama tuki ja sen käytön valvonta

10 §. Eduskuntaryhmän valtion talousarviosta saama tuki. Pykälän mukaan eduskuntaryhmät saisivat nykytilannetta vastaavasti valtion talousarvioon otetun määrärahan rajoissa avustusta ryhmän toiminnalle välttämättömän henkilöstön palkkaamiseen ja ryhmän toiminnasta aiheutuviin muihin menoihin. Pykälässä on toistettu nykyisin talousarvioperusteluissa oleva määräys jakoperusteesta. Sen mukaan kukin ryhmä saa samansuuruisen perussumman ja ryhmän jäsenluvun mukaan lisäsumman. Avustuksen rahamäärä jää näin vuotuisen talousarvion varaan, eikä lakia ole tarpeen muuttaa määrärahan muuttuessa.

Avustuksen myöntämisestä ei tehdä erillistä hallintopäätöstä. Eduskunnan kanslia maksaa kuukausittain hakemuksetta ryhmän pankkitilille vaalituloksen mukaisen määrän. Jos edustaja vaalikauden aikana siirtyy toiseen ryhmään, siirtyminen todetaan eduskunnan täysistunnossa ja eduskunnan kanslia ottaa ryhmäkokojen muutoksen huomioon.

Vuoden 2012 budjettiin sisältyvä määräraha jaetaan siten, että kutakin edustajaa kohden eduskuntaryhmälle suoritetaan 1 545 euroa kuukaudessa ja kullekin vaalien tuloksen perusteella muodostetulle ryhmälle perussummana 3 090 euroa kuukaudessa.

Avustuksen käyttöperiaatteista on mahdollista sopia eduskuntaryhmien yhteisen valmistelun tuloksena, kuten on tehty vuonna 2009 (Kansliarahatyöryhmä 31.3.2009). Tuolloin vahvistettujen periaatteiden mukaan avustusta saa käyttää seuraaviin menoihin: 1) henkilökunnan palkkaus- ja toimintamenot; 2) tiedottaminen, yhteydenpito ja kokoukset; 3) matkustaminen ja kansainvälinen toiminta ja 4) tutkimus ja kehittäminen. Nyt ehdotettu säännös ei estä tällaisen käytännön jatkamista. On kuitenkin selvää, että tällaisella sopimuksella ei voida ohittaa nyt ehdotettavan pykälän sisältämiä säännöksiä tuen taroituksesta.

Ryhmien saamaan tukeen ja sen valvontaan ei sovelleta valtionavustuslakia (688/2001) vaan yksinomaan tässä ehdotettuja säännöksiä.

11 §. Eduskuntaryhmän toimitilat, toimistovälineet ja hallintopalvelut. Ehdotettavan pykälän tarkoitus on osoittaa, että eduskuntaryhmän saamasta valtionavusta huolimatta eduskunnan kanslia voisi myös sille budjetoiduilla varoilla tukea ryhmien toimintaa. Eduskunnan kanslian ohjesäännön (320/1987) 1 §:n mukaan kanslian tehtävänä on luoda eduskunnalle edellytykset suorittaa sille valtioelimenä kuuluvat tehtävät. Tämän mukaisesti eduskunnan kanslia järjestää kansanedustajille ja ryhmien työntekijöille maksettua muun muassa toimitilat ja kalusteet, välineitä ja laitteita, kuten tietokoneita, tulostimia ja puhelimia, sekä tietojenkäsittelypalveluita ja muuta apua mukaan luettuina kanslian palkkalistoilla olevat henkilökohtaiset avustajat kansanedustajille.

Pykälässä mainitaan myös selvyuden vuoksi se, että esimerkiksi eduskunnan kanslialta saadut erilaiset työvälineet ovat vain ryhmän käytössä ja että niiden omistusoikeus säilyy eduskunnalla.

12 §. Eduskuntaryhmän kirjanpito, tilinpäätös ja tilintarkastus. Ehdotettavan pykälän 1 momentin mukaan eduskuntaryhmän olisi pidettävä kirjanpitoa kuten rekisteröidyn yhdistyksen. Kirjanpitolain (1336/1997) 1 §:n mukaan kirjanpitovelvollisia ovat muun muassa yhdistykset. Kirjanpitolaissa säädetään, miten kirjanpito ja tilinpäätös on tehtävä. Lain 3 luvun 6 §:n mukaan tilinpäätös on laadittava neljän kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Kirjanpitoasetuksen 1 luvun 3 ja 7 §:ssä säädetään, miten tuloslaskelma ja tase on tehtävä. Ehdotuksessa ei edellytetä, että eduskuntaryhmä laatii kirjanpitolain mukaisen toimintakertomuksen, koska käytännössä eduskuntaryhmät eivät ylitä kirjanpitolaissa säädettyjä tuottoja, taseen loppusummaa ja henkilöstön määrää koskevia raja-arvoja, jotka ylittävän kirjanpitovelvollisen on laadittava toimintakertomus kirjanpitolain mukaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että ryhmällä on oltava auktorisoitu tilintarkastaja.

Pykälän 3 momentin mukaan ryhmän olisi toimitettava eduskunnan kanslialle jäljennökset tuloslaskelmasta ja taseesta liitteineen, tulolas-

kelma- ja tase-erittelyistä sekä tilintarkastuskertomus kuukauden kuluessa siitä, kun tilinpäätös on vahvistettu, kuitenkin viimeistään toukokuun loppuun mennessä. Puoluetuen osalta vastaavat tiedot annetaan oikeusministeriölle.

13 §. Valvonta. Ehdotettavan pykälän 1 momentin mukaan kansliatoimikunta valvoisi eduskuntaryhmälle annetun avustuksen käyttöä sekä tämän lain ja sen nojalla annettujen määräysten noudattamista. Vastaava säännös puoluetuen osalta on puoluelain 9 e §:ssä.

Pykälän 2 momentin mukaan eduskunnan kanslia, nykyisessä organisaatiossa hallinto-osaston tilitoimisto, tarkastaisi eduskuntaryhmän kirjanpidon ja valvonnan kannalta tarpeelliset asiakirjat. Nykyisinkin tilitoimisto vastaa ryhmäkanslioiden avustusten käytön valvonnasta. Tarkastustoiminta on ollut pääsääntöisesti pistokoeluontoista mutta muuttuisi nyt koskemaan jokaista ryhmää ja tilikautta. Momentti mahdollistaa myös ulkopuolisen asiantuntijan käyttämisen tarkastuksessa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin joitakin tietoja koskevasta salassapitovelvollisuudesta. Tällaisia tietoja olisivat eduskuntaryhmän tuloslaskelma- ja tase-erittelyt sekä tarkastustehtävissä saadut tiedot eduskuntaryhmän tai kolmannen osapuolen liike- ja ammatillisuudesta taikka toisen taloudellisesta asemasta tai henkilökohtaisista oloista. Salassapitovelvollisuudesta voitaisiin poiketa, jos siihen saadaan suostumus siltä taholta, jonka hyväksi salassapitovelvollisuus on säädetty. Ehdotettu sääntely vastaa pitkälti viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 23 kohtaan ja 26 §:n 1 momentin 2 kohtaan sisältyvää sääntelyä. Valvontaan kohdistuvan yleisen luottamuksen suojaamiseksi säädettäisiin kuitenkin nimenomaisesti siitä, että valvonnasta laadittavat raportit ovat julkisia asiakirjoja.

Pykälän 4 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan salassa pidettäviä tietoja ja asiakirjoja voidaan luovuttaa esitutkintaviranomaiselle ja syyttäjälle taikka muulle lain mukaan tietojen saantiin oikeutetulle viranomaiselle. Tällöin siis lainvalvontaintressit ja lainsäätä-

jän erikseen harkitsemat muut edut syrjäyttävät tässä pykälässä tarkoitetut salassapitointressit.

14 §. Avustuksen keskeyttäminen ja takaisinperiminen. Ehdotettavan pykälän 1 momentti koskee kansliatoimikunnan mahdollisuutta määrätä keskeytettäväksi avustuksen maksaminen eduskuntaryhmälle. Tämä tulisi kysymykseen, jos eduskuntaryhmä ei noudata tätä lakia tai sen nojalla annettuja määräyksiä. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös siitä, että avustuksen maksamisen keskeyttämistä koskevaa päätöstä olisi noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin määrää.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin jo maksetun avustuksen takaisin perimisestä, josta päätäisi kansliatoimikunta asianomaista eduskuntaryhmää kuultuaan. Takaisinperinnän edellytyksenä olisi, että eduskuntaryhmä on käyttänyt avustusta virheellisesti ja että ryhmä ei ole korjannut virhettä tehdystä huomautuksesta huolimatta. Takaisinperintä kohdistuisi tällöin siihen avustumäärään, joka on käytetty virheellisesti. Perintä voidaan ehdotuksen mukaan toimittaa kuittaamalla se myöhemmin samalle eduskuntaryhmälle suoritettavasta avustuksesta tai kohdistamalla se vielä käyttämättä olevaan avustukseen. Jos virhe on tapahtunut vaalikauden viimeisenä vuonna ja vaaleissa ryhmä ei saa kansanedustajia eikä enää uutta avustusta, virheellisesti käytetty määrä perittäisiin henkilöiltä, jotka ovat ryhmän puolesta asiasta päättäneet. Henkilökohtainen vastuu on kuitenkin syytä rajoittaa tilanteisiin, joissa on toimittu tahallisesti.

Käytännössä takaisinperinnän uhka ehkäisee ennalta virheellisen menettelyn, koska perintä kaksinkertaistaa kustannuksen ja virheellinen menettely epäilyksettä paljastuu jälkeenpäin tehdyssä tarkastuksessa.

Muutoksenhausta kansliatoimikunnan 1 tai 2 momentin nojalla tehtyyn päätökseen säädettäisiin ehdotetussa 19 §:ssä.

15 §. Jäsenten siirtyminen toiseen eduskuntaryhmään ja ryhmän toiminnan loppuminen. Vaalikauden aikana edustajat voivat siirtyä ryhmästä

toiseen. Jos ryhmä kuitenkin jää toimimaan, maksetut, mutta vielä käyttämättä olevat avustusvarat jäävät ryhmän käyttöön. Jos kaikki jäsenet siirtyvät yhteen tai useampaan muuhun eduskuntaryhmään, vastaanottava ryhmä tai ryhmät saavat käyttämättä jääneet avustusvarat. Varsinkin vaaleissa voi käydä niin, että ryhmä ei jatka toimintaansa. Siinä tilanteessa käyttämättä jääneet avustusvarat tulee palauttaa eduskunnan kanslialle.

Lakiehdotuksen 10 §:n 2 momentin ja nyt ehdotetun sääntelyn välisen suhteen selkeyttämiseksi ehdotetaan pykälän ensimmäiseen virkkeeseen otettavaksi nimenomainen maininta siitä, että kysymys on jo maksetusta avustuksesta. Lisäksi pykälään ehdotetaan säännöstä siitä, miten käyttämättömät avustusvarat jaetaan, kun ryhmän toiminnan päättyessä edustajat siirtyvät useampaan ryhmään. Periaatteena on, että jäsenen mukana uuteen ryhmään siirtyy hänen suhteellinen osuutensa toiminnan lopettavan ryhmän käyttämättömistä avustusvaroista.

16 §. Tarkemmat määräykset. Kansliatoimikunta voisi ehdotetun pykälän mukaan antaa tarkempia menettelyihin liittyviä määräyksiä avustuksen maksamisesta ja sen käytön valvonnasta. Määrärahan oikean käyttämisen takeena on avoimuus, joka ohjaa ryhmät varmistamaan ennalta, että toimintaan ei jää arvostelun aihetta esimerkiksi sen vuoksi, että avustusta olisi käytetty vaalien rahoitukseen. Käytännön tilanteissa ohjausta sisältökysymyksissä antaa tilitoimisto, joka tarkastustyössään näkee koko aineiston ja käy keskustelua ryhmäkanslioiden kanssa.

3 luku. Erinäiset säännökset

17 §. Tilikausi. Pykälään ehdotetaan otettavaksi määräys tilikauden pituudesta. Eduskuntaryhmiin tilikauden pituus olisi kalenterivuosi.

18 §. Vahingonkorvausvelvollisuus. Pykälässä säädettäisiin eduskuntaryhmän puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja tilintarkastajan vahingonkorvausvastuusta. Erityisiä vahingonkorvaussäännöksiä ehdotetaan ryhmän johdon korvausvastuun selventämiseksi ja yhdenmukaistami-

seksi suhteessa yleiseen yhdistys- ja muuhun yhteisölainsäädäntöön. Eduskuntaryhmän tilintarkastajan vastuusta on tarpeen säätää sen vuoksi, että tilintarkastuslain 51 §:n säännös koskee vain suoraan kirjanpitolakiin perustuvan kirjanpidon, tilinpäätöksen ja hallinnon tarkastamista.

Pykälän 1 momentin ensimmäisessä virkkeessä säädettäisiin eduskuntaryhmän puheenjohtajan, varapuheenjohtajan, sääntöjen mukaisen toimielimen jäsenen ja tilintarkastajan vastuusta eduskuntaryhmälle aiheutetusta vahingosta. Taloudellisen korvausvastuun edellytyksenä olisi puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja sääntöjen mukaisen toimielimen jäsenen osalta, että vastuuvollinen on toiminut ryhmän johtamisesta koskevassa tehtävässään huolimattomasti ja tästä aiheutunut taloudellinen vahinko on syy yhteydessä tekoon tai laiminlyöntiin ja vahingon taloudellinen arvo on määriteltävissä.

Sääntöjen mukaisen toimielimen jäsenten tehtävänä on hoitaa huolellisesti ryhmän asioita lain, sääntöjen ja ryhmän päätösten mukaan. Lisäksi tällaisen toimielimen jäsenten on huolehdittava siitä, että ryhmän kirjanpito on lainmukainen ja varainhoito luotettavalla tavalla järjestetty. Toimielimen jäsenet vastaisivat ryhmän hallinnon järjestämisestä sekä hallinnon ohjauksesta ja valvonnasta tavanomaisena pidettävällä tavalla. Toimielimen jäsen voisi siten joutua henkilökohtaiseen vastuuseen ryhmän toimihenkilön huolimattomuudesta aiheutuneesta vahingosta vain, jos hän on itse laiminlyönyt hallinnon järjestämiseen liittyviä tehtäviään, esimerkiksi kirjanpidosta tai laskujen maksatuksesta vastaavia henkilöitä ei ole nimetty eikä ohjeistettu tai näiden valvontaa ei ole järjestetty tavanomaisesti. Varapuheenjohtaja voisi joutua vastuuseen tämän pykälän perusteella vain silloin, kun hän hoitaa puheenjohtajan estyneenä ollessa puheenjohtajan tehtäviä tai hänelle on muuten annettu lähtökohtaisesti puheenjohtajalle kuuluvia tehtäviä. Puheenjohtaja voi delegoida tehtäviään varapuheenjohtajalle, ja tehtävien jakamisesta voidaan määrätä ryhmän säännöissä tai ryhmän päätöksellä. Toimielimen jäsenen vastuu voi perustua myös muuhun johdon vastuuta koskevaan lainsäädäntöön, kuten sellai-

seen työsuojelulainsäädäntöön, jossa säädetään työnantajan edustajan vastuusta.

Momentin toisen virkkeen perusteella määräytyisi puheenjohtajan ja toimielimen jäsenen taloudellinen vastuu suhteessa ryhmän jäseniin ja sivullisiin, kuten ryhmän velkojiin. Tämän vastuun syntyminen edellyttäisi huolimattomuuden, vahingon ja teon tai laiminlyönnin syy-yhteyden ja osoitetun taloudellisen vahingon lisäksi, että vahinko on aiheutettu tätä lakia, eduskuntaryhmää koskevaa muuta lakia tai eduskuntaryhmän sääntöjä rikkomalla. Tällä lailla tarkoitetaan myös tämän lain perusteella sovellettavaa muuta lakia (esimerkiksi kirjanpitolaki) ja alemmanasteista säädöstä. Toisaalta ryhmän johtoon kuuluva ei voisi joutua tämän pykälän perusteella henkilökohtaiseen vastuuseen esimerkiksi eduskunnan hallinnollisten määräysten vastaisen toiminnan tai laiminlyönnin aiheuttamasta vahingosta. On huomattava, että säännös koskee eduskuntaryhmän puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja tilintarkastajan vahingonkorvausvastuuta. Eduskuntaryhmän työntekijän vastuuseen vahingosta, jonka tämä virheellään tai laiminlyönnillään työssään aiheuttaa, sovelletaan vahingonkorvauslain säännöksiä.

Pykälän 2 momentin mukaan vahingonkorvausvastuun sovitteluun ja korvausvastuun jakautumiseen useamman korvausvelvollisen kesken sovellettaisiin vahingonkorvauslakia. Ehdotuksen mallina on tältä osin yhdistyslain 39 §:n 2 momentti. Lisäksi ehdotetaan, että tilintarkastaja vastaisi myös vahingosta, jonka hänen apulaisensa on tahallisesti tai tuottamuksellisesti aiheuttanut. Jos tilintarkastajaksi on valittu tilintarkastusyhteisö, vastaisi vahingosta yhteisö ja se, jolla on päävastuu tilintarkastuksen toimittamisesta. Tilintarkastajaa koskevien erityissäännösten mallina ovat tilintarkastuslain 51 §:n 2 ja 3 momentin vastaavat säännökset.

Pykälän 3 momentin mukaan muuhun kuin rangaistavaan tekoon perustuva kanne on nostettava puheenjohtajaa tai varapuheenjohtajaa vastaan viiden vuoden kuluessa sen tilikauden päättymisestä, jona kanteen perusteena oleva päätös tehtiin tai kanteen perusteena olevaan toimenpiteeseen ryhdyttiin, ja tilintarkastajaa vastaan vii-

den vuoden kuluessa siitä, kun kanteen perusteenä oleva tilintarkastuskertomus esitettiin. Momentin mallina ovat yleisen yhteisölaainsäädännön kanneaikoja koskevat säännökset, ja määräjän pituuden mallina ovat viimeksi uudistetun vuonna 2006 annetun osakeyhtiölain säännökset. Lisäksi momenttiin ehdotetaan vahingonkorvauskannetta käsittelevän tuomioistuimen osalta erityissäännöstä, jonka mukaan kanne eduskuntaryhmälle aiheutetun vahingon korvaamisesta voidaan nostaa myös Helsingin käräjäoikeudessa. Erityissäännöksen perusteella esimerkiksi samaa vahinkotapahtumaa koskevat, useampaa vastaajaa koskevat korvauskanteet voidaan nostaa samassa tuomioistuimessa. Oikeudenkäymiskaaren yleissäännösten perusteella kanne on yleensä nostettava kunkin vastaajan kotipaikan tuomioistuimessa.

19 §. Hallintolain soveltaminen ja muutoksenhaku. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös hallintolain soveltamisesta. Tämän lain mukaisten asioiden käsittelyyn kansliatoimikunnassa ja eduskunnan kansliassa sovellettaisiin hallintolakia (434/2003).

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös oikeudesta hakea oikaisua pääsihteerin tekemään päätökseen. Pääsihteerin tekemään päätökseen ei saisi hakea muutosta valittamalla, mutta päätökseen tyytymätön voisi vaatia siihen oikaisua kansliatoimikunnalta seitsemän päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös oikeudesta hakea muutosta kansliatoimikunnan päätökseen. Muutoksenhaun kohteena voisi käytännössä olla sellainen päätös, jolla kansliatoimikunta on kieltäytynyt hyväksymästä eduskuntaryhmän tekemää perusilmoitusta tai muutosilmoitusta taikka ryhtynyt lain 14 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettuihin eduskuntaryhmälle myönnettyä avustusta koskeviin toimiin. Muutosta haettaisiin valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Valitusasia olisi käsiteltävä korkeimmassa hallinto-oikeudessa kiireellisenä. Lain 14 §:n 1 momentissa säädettäisiin siitä, että avustuksen maksamisen keskeyttämistä koskevaa päätöstä olisi noudatettava muutoksen-

hausta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin määrää.

20 §. Voimaantulo. Ehdotettavan pykälän 1 momentti sisältäisi voimaantulosäännöksen. Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2013. Kyseinen ajankohta on kuitenkin todennäköisesti liian varhainen yhtäältä lain mukaisten ensimmäisten perusilmoitusten tekemiselle laista seuraavan määräajan noudattamiseksi ja toisaalta rekisterin tekniseksi perustamiseksi. Eduskuntaryhmät saattavat myös tarvita aikaa sääntöihin laista aiheutuvien mahdollisten tarkistusten tekemiseksi tai jopa kokonaan uusien sääntöjen laatimiseksi. Siksi momenttiin ehdotetaan siirtymäsäännöstä, jonka mukaan perusilmoitus olisi tehtävä viimeistään 1 päivänä maaliskuuta 2013. Toisaalta lakiehdotuksessa tarkoitetun rekisterin on oltava käytettävissä lain voimaantulosta lähtien, ja eduskuntaryhmän on halutessaan voitava tehdä perustamisilmoitus viimeistään lain voimaantulosta lähtien. Siirtymäsäännösten perusteella perusilmoituksen voi tehdä jo ennen lain voimaantuloa, mutta se voidaan rekisteröidä vasta lain tultua voimaan.

Pykälän 2 momentin mukaan lailla kumottaisiin 1 päivänä tammikuuta 2011 voimaan tullut laki eduskuntaryhmien tuesta. Siihen sisältyneet säännökset on vähäisin muutoksin ja täydennyksin otettu tämän lain 2 lukuun, joten mainittu laki käy tämän lain hyväksymisen myötä tarpeettomaksi.

Pykälän 3 momentti sisältäisi tavanomaisen siirtymäsäännöksen, jonka mukaan ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin. Kyseeseen tulisivat esimerkiksi uuden eduskuntaryhmärekisterin ylläpitämiseksi tarvittavat laitehankinnat sekä mahdolliset henkilöjärjestelyt.

2. Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momenttiin lisättäisiin uusi 15 a kohta. Uudessa 15 a kohdassa säädettäisiin siitä, että eduskunnan kanslialle annetut eduskuntaryhmän tilinpäätöksen tuloslaskelma- ja tase-

erittelyt olisivat salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja.

Lisäksi uuteen 15 a kohtaan siirrettäisiin samalla nykyisestä 24 §:n 1 momentin 15 kohdasta salassa pidettäväksi säädetyt asiakirjat, jotka sisältävät ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain (273/2009) nojalla valtiontalouden tarkastusvirastolle annettuja tietoja kampanjatileistä, sekä vastaavat muut selvitykset vaalirahoituksesta ja vaalikampanjan kuluista.

Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2013. Velvollisuus perusilmoituksen tekemiseen tulisi kuitenkin edellä selostetuista syistä täyttää viimeistään vasta 1 päivänä maaliskuuta 2013.

Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Lakiehdotuksen eduskuntaryhmärekisteriä koskevat säännökset liittyvät perustuslain 10 §:n 1 momenttiin, jonka mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti pitänyt henkilötietojen suojan kannalta tärkeinä sääntelykohteina ainakin rekisteröinnin tavoitetta, rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia mukaan luettuna tietojen luovutettavuus sekä tietojen säilytysaikaa henkilörekisterissä ja rekisteröidyn oikeusturvaa. Näiden seikkojen sääntelyn lain tasolla tulee lisäksi olla kattavaa ja yksityiskohtaista (ks. esim. PeVL 38/2010 vp, s. 2—3, PeVL 25/2010 vp, s. 2/II ja PeVL 27/2006 vp, s. 2/II). Ehdotetun eduskuntaryhmän rekisteröinnin tarkoituksena on tehdä ryhmistä oikeushenkilöitä ja luoda lailla yksiselitteinen ajankohta, jolloin tämä tapahtuu. Rekisteröitävät tiedot lueteltaisiin laissa tyhjentävästi. Halutessaan ryhmät voisivat kuitenkin ilmoittaa rekisteriin muitakin kuin laissa edellytettyjä tietoja. Rekisterin käyttötarkoitus olisi ensi sijassa ryhmien toiminnan ja rakenteen läpinäkyvyyden lisääminen, mitä voidaan pitää eduskunnan toimintaan kohdistuvaan yleiseen luottamukseen myönteisesti vaikuttavana seikkana. Tietoja säilytettäisiin rekisterissä vain niin kauan kuin ne olisivat ryhmän toiminnan

kannalta merkityksellisiä. Esimerkiksi tieto ryhmän jäsenestä poistettaisiin heti, jos hän ei tule eduskuntavaaleissa enää valituksi tai kuolee kesken vaalikauden. Ehdotettu sääntely vastaa perustuslakivaliokunnan käytäntöä.

Ehdotetun 5 §:n 2 momentin mukaan jokaisen kansanedustajan tulee kuulua johonkin ryhmään. Mainitulla säännöksellä on liittymäkohta perustuslain 13 §:n 2 momenttiin, jossa turvataan jokaiselle oikeus olla kuulumatta yhdistykseen. Eduskuntaryhmä ei kuitenkaan ole oikeushenkilönäkään yhdistys vaan erityislaatuinen eduskunnan toimintaan liittyviä tehtäviä varten lailla järjestetty oikeushenkilö. Kun lisäksi otetaan huomioon, että edustaja voi muodostaa oman eduskuntaryhmänsä, ei ehdotettu säännös ole valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallinen.

Perustuslain 29 §:n mukaan kansanedustaja on velvollinen toimeensa noudattamaan oikeutta ja totuutta. Hän on velvollinen noudattamaan perustuslakia, eivätkä häntä sido muut määräykset. Tämän valtiopäiväjärjestyksestä periytyvän ns. imperatiivisen mandaatin kiellon tarkoituksena on suojata kansanedustajan riippumattomuutta. Uutta perustuslakia säädettäessä hallituksen esityksen perusteluissa huomautettiin, että eduskuntatyö perustuu olennaisesti eduskuntaryhmien olemassaololle ja niiden toiminnalle. Liittyessään eduskuntaryhmään kansanedustajat ovat tietoisia ryhmän säännöistä ja toimintatavoista. Tämän vuoksi hallituksen esityksessä katsottiin, että eduskuntaryhmät voivat imperatiivisen mandaatin kiellon estämättä nykyiseen tapaan kohdistaa jäseniinsä erilaisia ryhmän toimintaan osallistumiseen ja ryhmän jäsenyyteen liittyviä sääntöjensä mukaisia seuraamuksia, jotka perustuvat ryhmän sisäiseen toimintavapauteen (ks. HE 1/1998 vp, s. 84/II). Ehdotettu laki ei tuo muutosta tähän oikeustilaan. Kun laissa lisäksi nimenomaisesti säädetään kansanedustajan mahdollisuudesta erota ryhmästä, ei ehdotettu säännös ole perustuslain kannalta ongelmallinen.

Tällä lailla ei myöskään vaikuteta siihen asemaan, joka eduskuntaryhmillä perustuslain ja eduskunnan työjärjestyksen mukaan on eduskuntatyössä.

Aloitteeseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki **eduskuntaryhmistä**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään eduskuntaryhmistä ja niiden rekisteröinnistä samoin kuin eduskuntaryhmien valtion talousarvion perusteella saamasta tuesta sekä tuen käytöstä ja valvonnasta.

2 §

Eduskuntaryhmän tehtävät

Eduskuntaryhmä huolehtii perustuslaissa säädettyistä ja eduskuntaryhmän säännöissään hyväksymistä tehtävistä.

3 §

Eduskuntaryhmän oikeushenkilöys

Eduskuntaryhmä merkitään eduskunnan keskuskanslian pitämään eduskuntaryhmärekisteriin (*rekisteri*). Rekisteröity eduskuntaryhmä voi saada nimiinsä oikeuksia ja tehdä sitoumuksia sekä olla asianosaisena tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa. Rekisteröidyn eduskuntaryhmän jäsenet eivät ole henkilökohtaisessa vastuussa ryhmän velvoitteista, eikä heillä ole oikeutta ryhmän varoihin.

Eduskuntaryhmä saa harjoittaa sellaista sen säännöissä määrättyä elinkeino- ja ansiotoimin-

taa, joka välittömästi liittyy ryhmän tarkoituksen toteuttamiseen ja jota ei voida pitää taloudellisesti merkittävänä.

Eduskuntaryhmän kotipaikka on Helsinki. Eduskuntaryhmälle toimitettu haaste ja muu tiedoksianto katsotaan toimitetuksi, kun se on annettu tiedoksi eduskuntaryhmän puheenjohtajalle tai muulle henkilölle, jolla on yksin tai yhdessä toisen kanssa sääntöjen mukaan oikeus edustaa ryhmää.

4 §

Säännöt

Eduskuntaryhmän säännöissä on määrättävä:

- 1) eduskuntaryhmän nimi;
- 2) eduskuntaryhmän johto ja toimielimet sekä niiden tehtävät, toimikausi, valintatapa ja jäsenmäärä;
- 3) miten eduskuntaryhmän edustajat valitaan eduskunnan toimielimiin ja eduskunnan valitsemiin muihin toimielimiin;
- 4) kenellä on oikeus eduskuntaryhmän nimen kirjoittamiseen;
- 5) eduskuntaryhmän tilintarkastajan valinnasta, lukumäärästä ja toimikaudesta;
- 6) eduskuntaryhmän päätettäviksi kuuluvat asiat ja päätöksentekotavat;
- 7) miten eduskuntaryhmän sääntöjä muutetaan;
- 8) miten eduskuntaryhmän varat käytetään, jos eduskuntaryhmän toiminta lakkaa.

5 §

Eduskuntaryhmän nimi

Eduskuntaryhmän nimessä on oltava sana "eduskuntaryhmä". Nimessä saa viitata sen puolueen nimeen, jonka jäseniä enemmistö eduskuntaryhmään kuuluvista kansanedustajista on. Nimi ei saa olla sekoitettavissa toisen rekisteröidyn puolueen tai toisen eduskuntaryhmän taikka rekisteröidyn yhdistyksen nimeen. Nimi ei myöskään saa olla vastoin lakia.

6 §

Eduskuntaryhmän jäsenyys

Eduskuntaryhmän muodostavat saman rekisteröidyn puolueen tai valitsijayhdistyksen ehdokaslistalta viimeksi toimitetuissa eduskuntavaaleissa muista vaalipiireistä kuin Ahvenanmaan maakunnan vaalipiiristä valitut henkilöt sekä ne muut kansanedustajat, jotka eduskuntaryhmä jäsenikseen hyväksyy.

Jokainen kansanedustaja kuuluu johonkin eduskuntaryhmään. Kansanedustaja voi kesken vaalikauden erota eduskuntaryhmästä ilmoittamalla siitä kirjallisesti eduskuntaryhmälle ja siirtyä eduskuntaryhmästä toiseen tai perustaa uuden eduskuntaryhmän.

Eduskuntaryhmän säännöissä voidaan määrätä, että eduskuntaryhmän jäsenten on suoritettava maksuja ryhmälle.

Eduskuntaryhmän säännöissä voidaan myös määrätä, että eduskuntaryhmällä on oikeus päättää eduskuntaryhmän jäsenelle annettavasta huomautuksesta, varoituksesta, hänen erottamisestaan ryhmästä määrääjäksi tai pysyvästi taikka muusta vastaavasta toimesta.

7 §

Eduskuntaryhmän rekisteröinti

Eduskuntaryhmän on viivytyksettä järjestäytymiskokouksensa jälkeen annettava eduskunnan keskuskansliaan perusilmoitus eduskuntaryhmästä. Ilmoituksen tekemisestä vastaa ryhmän puheenjohtaja. Perusilmoitusta ei tarvitse

tehdä eduskuntavaalien jälkeen uudelleen, jos saman puolueen ehdokaslistalta on edelleen valittu ainakin yksi kansanedustaja.

Jos rekisteröidyissä seikoissa tapahtuu muutos, on tästä tehtävä eduskunnan keskuskansliaan muutosilmoitus rekisteriin merkittäväksi. Muutosilmoitus on tehtävä viimeistään kahden viikon kuluessa muutoksesta.

Eduskunnan keskuskanslia poistaa rekisteristä viran puolesta eduskuntaryhmän, jolla ei enää ole yhtään kansanedustajaa eduskunnassa. Purkautuvan eduskuntaryhmän velat on maksettava ennen varojen jakamista. Eduskunnan pääsihteeri voi pyytää julkista haastetta eduskuntaryhmän velkojille ja valita yhden tai useamman selvityshenkilön, jonka on annettava purkautumisesta loppuselvitys keskuskansliaan.

8 §

Rekisteröitävät tiedot

Eduskuntaryhmästä rekisteröidään seuraavat tiedot:

- 1) eduskuntaryhmän nimi ja säännöt;
- 2) eduskuntaryhmän puheenjohtajien, jäsenten ja tilintarkastajien nimet sekä ne henkilöt, joilla on oikeus kirjoittaa ryhmän nimi.

Rekisteri siihen kuuluvine asiakirjoinen on julkinen. Jokaisella on oikeus saada tietoja ja otteita rekisteristä ja siihen kuuluvista asiakirjoista siten kuin viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään. Lisäksi rekisteri pidetään tietoverkossa yleisön saatavilla eduskunnan verkkosivuilla.

Henkilötietojen keräämisestä ja tallettamisesta sekä rekisteriin tallennettujen tietojen käyttämisestä ja luovuttamisesta säädetään lisäksi henkilötietolaissa (523/1999).

9 §

Ilmoitusten käsittely

Eduskunnan keskuskanslia tarkastaa perusilmoituksesta, onko rekisteröinnille estettä. Perusilmoituksen hyväksymisestä päättää eduskunnan pääsihteeri.

Jos rekisteröimiselle havaitaan este, ilmoituksen tekijälle varataan tilaisuus määräajassa täydentää tai oikaista perusilmoitusta.

Muutosilmoituksen käsittelystä on soveltuvin osin voimassa, mitä perusilmoituksen tarkastamisesta ja sen merkitsemisestä rekisteriin säädetään.

2 luku

Eduskuntaryhmän saama tuki ja sen käytön valvonta

10 §

Eduskuntaryhmän valtion talousarviosta saama tuki

Eduskuntaryhmä saa valtion talousarvioon otetun määrärahan rajoissa avustusta eduskuntaryhmän toiminnalle välttämättömän henkilöstön palkkaamiseen ja eduskuntaryhmän toiminnasta aiheutuviin muihin menoihin.

Määräraha jaetaan eduskuntaryhmien kesken siten, että kukin eduskuntaryhmä saa kuukausittain samansuuruisen perussumman ja eduskuntaryhmään kuuluvien edustajien määrän mukaisen lisäsumman. Perussumma suoritetaan kuitenkin vain vaalituloksen perusteella muodostetulle eduskuntaryhmälle.

Tähän avustukseen ei sovelleta valtionavustuslakia (688/2001).

11 §

Eduskuntaryhmän toimitilat, toimistovälineet ja hallintopalvelut

Eduskuntaryhmä saa maksutta käyttöönsä eduskunnan kanslialta kokous- ja toimitiloja, kalusteita, työvälineitä, tietojenkäsittelypalveluita ja muita hallintopalveluita sen mukaan kuin eduskunnan kansliatoimikunta päättää.

12 §

Eduskuntaryhmän kirjanpito, tilinpäätös ja tilintarkastus

Eduskuntaryhmän kirjanpito ja tilinpäätös laaditaan siten kuin kirjanpitolaissa (1336/1997) säädetään yhdistyksestä.

Eduskuntaryhmällä on oltava tilintarkastuslaissa (459/2007) tai julkishallinnon ja -talouden tilintarkastajista annetussa laissa (467/1999) tarkoitettu tilintarkastaja tai tilintarkastusyhteisö. Tilintarkastajaan ja tilintarkastukseen sovelletaan, mitä näissä laeissa säädetään.

Eduskuntaryhmän on toimitettava eduskunnan kansliaan jäljennökset tuloslaskelmasta ja taseesta liitteineen ja tuloslaskelma- ja tase-erittelyistä sekä tilintarkastuskertomus kuukauden kuluessa siitä, kun tilinpäätös on vahvistettu, kuitenkin viimeistään toukokuun loppuun mennessä.

13 §

Valvonta

Eduskunnan kansliatoimikunta valvoo eduskuntaryhmän saaman avustuksen käyttöä sekä tämän lain ja sen nojalla annettujen määräysten noudattamista.

Eduskunnan kanslia tarkastaa eduskuntaryhmän kirjanpidon ja valvonnan kannalta tarpeelliset asiakirjat. Ulkopuolinen asiantuntija voi kansliatoimikunnan pyynnöstä avustaa tarkastuksessa.

Tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä suorittava henkilö on velvollinen pitämään salassa eduskuntaryhmän tuloslaskelma- ja tase-erittelyt sekä tehtäviään suorittaessaan saamansa tiedot eduskuntaryhmän tai toisen liike- tai ammattisalaisuudesta taikka toisen taloudellisesta asemasta tai henkilökohtaisista oloista, jollei se, jonka hyväksi vaitiolovelvollisuus on säädetty, suostu tiedon ilmaisemiseen. Valvonnasta laadittavat raportit ovat kuitenkin aina julkisia asiakirjoja.

Salassa pidettäviä tietoja ja asiakirjoja voidaan luovuttaa esitutkintaviranomaiselle ja syyt-

täjälle taikka muulle lain mukaan tietojen saantiin oikeutetulle viranomaiselle.

14 §

Avustuksen keskeyttäminen ja takaisin periminen

Jos eduskuntaryhmä ei noudata tätä lakia tai sen nojalla annettuja määräyksiä, kansliatoimikunta voi määrätä avustuksen maksamisen keskeytettäväksi, kunnes velvoite on täytetty. Päättöstä on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei valitusviranomainen toisin määrää.

Kansliatoimikunta voi määrätä maksetun avustuksen takaisin perittäväksi siltä osin kuin eduskuntaryhmä on käyttänyt avustusta virheellisesti, jollei virhettä ole kansliatoimikunnan huomautuksen johdosta korjattu. Takaisin perittävä määrä voidaan vähentää samalle eduskuntaryhmälle myöhemmin maksettavasta avustuksesta. Jos sellaista tai käyttämättä jäänyttä avustusta ei ole, peritään virheellisesti käytetty määrä henkilökohtaisesti ja yhteisvastuullisesti niiltä, jotka tahallaan käyttivät eduskuntaryhmän avustusta väärin.

15 §

Jäsenten siirtyminen toiseen eduskuntaryhmään ja ryhmän toiminnan loppuminen

Jos eduskuntaryhmän kaikki jäsenet siirtyvät toiseen eduskuntaryhmään, maksettu avustus siirtyy vastaanottavalle eduskuntaryhmälle. Jos jäsenet siirtyvät eri ryhmiin, maksetut avustukset jaetaan eduskuntaryhmien kesken niihin siirtyvien jäsenten lukumäärän mukaisessa suhteessa. Jos eduskuntaryhmän toiminta muutoin loppuu, käyttämättä jäänyt avustus palautetaan eduskunnan kanslialle velvoitteiden suorittamisen jälkeen.

16 §

Tarkemmat määräykset

Kansliatoimikunta voi antaa tarkempia menettelyyn liittyviä määräyksiä avustuksen maksamisesta ja sen käytön valvonnasta.

3 luku

Erinäiset säännökset

17 §

Tilikausi

Eduskuntaryhmän tilikausi on kalenterivuosi.

18 §

Vahingonkorvausvelvollisuus

Eduskuntaryhmän puheenjohtaja, varapuheenjohtaja, sääntöjen mukaisen toimielimen jäsen ja tilintarkastaja on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka hän on toimessaan tahallisesti tai huolimattomuudesta aiheuttanut eduskuntaryhmälle. Sama koskee vahinkoa, joka on aiheutettu eduskuntaryhmän jäsenelle tai muulle tätä lakia, eduskuntaryhmää koskevaa muuta säädöstä tai eduskuntaryhmän sääntöjä rikkomalla. Työntekijän asemassa olevan vahingonkorvausvelvollisuudesta säädetään erikseen.

Vahingonkorvauksen sovittelusta sekä korvausvastuun jakautumisesta kahden tai useamman korvausvelvollisen kesken on voimassa, mitä vahingonkorvauslain (412/1974) 2 ja 6 luvussa säädetään. Tilintarkastaja vastaa myös vahingosta, jonka hänen apulaisensa tahallisesti tai huolimattomuudesta on aiheuttanut. Jos tilintarkastajana on tilintarkastusyhteisö, vastaavat vahingosta yhteisö ja se, jolla on päävastuu tilintarkastuksen toimittamisesta.

Tämän pykälän perusteella ajettava muuhun kuin rangaistavaan tekoon perustuva kanne on nostettava eduskuntaryhmän puheenjohtajaa, varapuheenjohtajaa tai sääntöjen mukaisen toimielimen jäsentä vastaan viiden vuoden kuluessa sen tilikauden päättymisestä, jona kanteen pe-

rusteena oleva päätös tehtiin tai kanteen perusteena olevaan toimenpiteeseen ryhdyttiin, sekä tilintarkastajaa vastaan viiden vuoden kuluessa siitä, kun kanteen perusteena oleva tilintarkastuskertomus esitettiin. Kanne eduskuntaryhmälle aiheutetun vahingon korvaamisesta voidaan nostaa myös Helsingin käräjäoikeudessa.

19 §

Hallintolain soveltaminen ja muutoksenhaku

Tämän lain mukaisten asioiden käsittelyyn kansliatoimikunnassa ja eduskunnan kansliassa sovelletaan hallintolakia (434/2003).

Pääsihteerin tekemään päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Päätökseen tyytymättömän voi vaatia siihen oikaisua kansliatoimikunnalta seitsemän päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Kansliatoimikunnan tekemään päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Asia on käsiteltävä korkeimmassa hallinto-oikeudessa kiireellisenä.

20 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammiukuuta 2013. Ennen tämän lain voimaantuloa muodostetun eduskuntaryhmän on tehtävä 7 §:ssä tarkoitettu perusilmoitus viimeistään 1 päivänä maaliskuuta 2013.

Tällä lailla kumotaan eduskuntaryhmien tuesta annettu laki (1091/2010).

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

2.

Laki

viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 15 kohta, sellaisena kuin se on laissa 274/2009, ja

lisätään 24 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1151/2001, 1060/2002, 281/2004, 713/2007, 274/2009, 22/2011, 333/2011, 458/2011 ja 528/2011, uusi 15 a kohta seuraavasti:

24 §

Salassa pidettävät viranomaisen asiakirjat

Salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä:

15) asiakirjat, jotka sisältävät tietoja viranomaisen tehtäväksi säädetystä tarkastuksesta tai muusta valvontatoimeen liittyvästä seikasta, jos tiedon antaminen niistä vaarantaisi valvonnan

tai sen tarkoituksen toteutumisen tai ilman painavaa syytä olisi omiaan aiheuttamaan vahinkoa asiaan osalliselle;

15 a) eduskunnan kanslialle annetut eduskuntaryhmän tilinpäätöksen tuloslaskelma- ja taseerittelyt samoin kuin asiakirjat, jotka sisältävät ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain (273/2009) nojalla valtiontalouden tarkastusvirastolle annettuja tietoja kampanjatileistä, sekä

vastaavat muut selvitykset vaalirahoituksesta ja
vaalikampanjan kuluista;

— — — — —

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 2013.

Helsingissä 15 päivänä lokakuuta 2012

Jan Vapaavuori /kok
Jouni Backman /sd
Pirkko Ruohonen-Lerner /ps
Kimmo Tiilikainen /kesk

Annika Lapintie /vas
Pekka Haavisto /vihr
Mikaela Nylander /r
Peter Östman /kd